

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง "การนำเสนอรูปแบบการสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของจริยธรรม
2. องค์ประกอบของจริยธรรม
3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
4. จริยธรรมกับการศึกษา
5. จริยธรรมที่จำเป็นในสังคมไทย
6. จริยธรรมที่ต้องการในโรงเรียน
7. การสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ถ้าประชากรของประเทศไม่มีจริยธรรมแล้วก็ยากที่จะพัฒนาประเทศให้มีความสงบสุขและมีเสถียรภาพความมั่นคงได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บุคคลต่าง ๆ ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญที่จะศึกษาและพยายามหาแนวทางที่จะปลูกฝังให้บุคคลในสังคม เป็นผู้ที่มีจริยธรรม ในการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมต้องเริ่มทำความเข้าใจในความหมายของจริยธรรม จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก จึงมีผู้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้หลายความหมายดังนี้

พระยาอนุมานราชธน (2515) กล่าวว่า "จริยธรรม เป็นเรื่องวิชาสาขาหนึ่งของปรัชญาอันว่าด้วยคุณค่า เกี่ยวกับความประพฤติกของสังคมว่า เป็นอย่างไร ที่ถือว่าถูกหรือดี

ควรประพฤติ และอย่างไรที่ถือว่า เป็นผิดหรือชั่วไม่ควรประพฤติ แล้ววางเป็นหลักกำหนด เป็นมาตรฐานขึ้นไว้อย่างกว้าง ๆ เพราะฉะนั้นวิชานี้จึง เป็นเรื่องค้นคว้าหาความจริง เกี่ยวกับ เรื่องคุณค่าของความประพฤติในสังคม”

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ (2520) กล่าวว่า

จริยธรรม (Morality) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึง ลักษณะ ทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบ เขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคม ประเภทต่าง ๆ ด้วยลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติ ประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ ในสังคมนั้นคือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำ ส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีก ประเภทหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการ กระทำที่สังคมลงโทษ พยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็น สิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและ พฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย

ระวี ภาวิไล (2522) กล่าวว่า “จริยธรรม คือ แนวทางความประพฤติและปฏิบัติ เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์”

พินิจ รัตนกุล (2522) กล่าวว่า “จริยธรรม เป็นคำที่เรานิยมใช้ใน เรื่องของ การตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมมนุษย์ว่าเป็นการกระทำสมควร ถูกต้อง ดี หรือตรงข้าม”

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิต (2522) กล่าวว่า “จริยธรรมหมายถึง การประพฤติคน ไม่ว่าจะ เป็นโดยทางกาย วาจา ใจ ในทางที่สังคมยอมรับยกย่องว่า เป็นสิ่งที่ควรทำ ปฏิบัติซึ่ง เป็นหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า นั่นเอง เป็นการมองถึงธรรมะในด้านการแสดงออก หรือความประพฤติซึ่ง เกิดจากการรู้จักกฎเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ของสังคมและยอมรับปฏิบัติตาม”

แสง จันทร์งาม (2522) กล่าวว่า “จริยธรรม” แยกออกเป็น 2 คำ คือ “จริย” แปลว่า ความประพฤติ และ “ธรรม” หมายถึง คุณภาพของจิตใจของแต่ละคน เมื่อนำคำ ทั้งสองมารวมกัน เข้าเป็น “จริยธรรม” จึงหมายถึง คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน

พนัส หันนาคินทร์ (2523) กล่าวว่า

จริยธรรมนั้นหมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติ (Conduct) ที่สังคมมุ่งหวังให้ชีวิตของสังคมนั้นประพฤติตาม จริยธรรม เกี่ยวข้องโดยตรงกับความถูกต้องในความประพฤติซึ่งมีความหมายถึง การกระทำอย่างเสรีภายในขอบเขตของมโนธรรมอันได้แก่ความสำนึกในความบังคับที่จะกระทำหรือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคมนั้น ๆ ความเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมย่อม เกิดขึ้นได้อยู่เสมอ ในเมื่อสภาพการณ์ของการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงในสภาพการณ์ของชีวิตย่อมทำให้ทัศนคติคนมีต่อจริยธรรม เดิมได้รับการพิจารณาใหม่ เกิดแนวคิดใหม่ขึ้น จริยธรรม เดิมอาจเปลี่ยนแนว ทางหรือได้รับการ เพิ่ม เติม ขยายความให้กว้างขวางพอเพียงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์อัน เปลี่ยนไปแล้วนั้น

วิทย์ วิศทเวทย์ (2524) กล่าวว่า "จริยธรรมคือพันธะหรือหน้าที่ที่เราปฏิบัติคือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา จริยธรรมคือการนำเอาความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติ มาใช้ให้เป็นประโยชน์คือการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือต่อสังคมก็ตาม"

ธีระพร อุวรรณโณ (2526) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรม หมายถึง ระบบของกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกการกระทำที่ดีจากการกระทำที่ชั่ว การกระทำที่ถูกจากการกระทำที่ผิด และการกระทำที่ควรจากการกระทำที่ไม่ควร"

สาโรช บัวศรี (2527) กล่าวว่า "จริยธรรม ได้แก่ ความดีในระดับต่าง ๆ ที่สังคมหรือนุคคลจำ เป็นจะต้องยึดมั่นถือมั่น"

สิวลี สิริไล (2528) กล่าวว่า "จริยธรรม (Ethical Rules) หมายถึง กฎเกณฑ์ของความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติให้สมกับที่ได้ชื่อว่า เป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้มีเหตุผล มีความคิดและสติปัญญา ความหมายของจริยธรรมจึงครอบคลุมการกระทำของมนุษย์ทุกคน"

กระมล ทองธรรมชาติ (2529) กล่าวว่า "จริยธรรม หมายถึง ธรรม หรือหลักความประพฤติที่ควรแก่การยึดถือและปฏิบัติตาม"

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2530) ได้ระบุว่า "จริยธรรม คือ การกระทำทั้งกาย วาจา และใจ ที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม"

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (2530) ได้ให้ความหมายว่า

จริย (จะริยะ) น. ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ (ใช้ เป็นคำหน้าสมาส)
เช่น จริยศึกษา (ป.)

จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศิลธรรม กฎศีลธรรม

จริยศาสตร์ น. ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยความประพฤติและการครองชีวิตว่า
อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควรอะไรไม่ควร (Ethics)

จริยศึกษา น. การศึกษาเกี่ยวกับความเจริญงอกงามในทางความประพฤติและการ
ปฏิบัติตน เพื่อให้อยู่ในแนวทางของศีลธรรม และวัฒนธรรม (Moral Education)

ในต่างประเทศมีผู้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้คือ

Piaget (1960) กล่าวถึงจริยธรรมว่าจริยธรรม เป็นลักษณะประสมการณ์ของมนุษย์
และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือ เกี่ยวกับการจัด เตรียมทางสังคมในเรื่องความ
สนใจและอนามัยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำและสิทธิ

Brown (1965) กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรม คือ ระบบของกฎเกณฑ์สำหรับ
จำแนกการกระทำที่ถูก ออกจากการกระทำที่ผิด ซึ่งคล้ายกับไวยากรณ์ที่เป็นระบบของกฎเกณฑ์
สำหรับจำแนกประโยคที่สร้างขึ้นมาอย่างถูกต้อง ออกจากประโยคที่สร้างขึ้นมาไม่ถูกต้อง
จริยธรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งไม่คงที่เหมือนไวยากรณ์ ทั้งนี้ เพราะมีวิวัฒนาการไปเสมอ ซึ่งบางที
จริยธรรมอาจ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกว่าไวยากรณ์ เหตุที่จริยธรรม เปลี่ยนแปลงไปก็
เพราะความขัดแย้งกันเอง หรืออาจ เป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากจริยธรรมของแหล่งอื่น หรือ
เป็น เพราะมีการสร้างสถานการณ์ใหม่ ๆ ขึ้น

Bull (1969) ได้กล่าวถึงจริยธรรมว่า เป็นความรู้ลึกซึ้งชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์
และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของ
ตนเอง โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำนั้นว่า เป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด

Good (1973) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือดีงาม

Fairchild (1977) ได้กล่าวถึงจริยธรรมว่า เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าและความสัมพันธ์ของคุณค่าที่มีต่อแบบอย่างการกระทำและกำหนดการปฏิบัติสังคมวิทยาส่วนที่ศึกษาเกี่ยวกับจารีต แรงบังคับทางสังคม การปรับตัวไม่เข้า ความเสียระเบียบ ปัญหาสังคม ขบวนการปฏิรูป และความก้าวหน้าทางสังคม ก็อาจรวมอยู่ในขอบเขตของจริยศาสตร์ด้วย ถ้าใช้ใด ๆ ไม่มีคำว่า เชิงสังคมประกอบด้วยแล้ว จริยศาสตร์มักจะหมายถึงปรัชญาที่ว่าด้วยความประพฤติที่ถูกต้องหรือผิด

Woolf (1981) กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรม เป็นข้อบัญญัติที่ว่าด้วยอะไรดี และไม่ดี ต่อหน้าที่ที่เกิดขึ้นจากความสำนึก

MacDonald (1982) กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรม เป็นกฎเกณฑ์ และระบบควบคุมพฤติกรรม

จากความหมายของจริยธรรมที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า จริยธรรม คือ แนวทางหรือข้อประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่ถือว่าถูกต้องและดีงามซึ่ง เป็นลักษณะที่สังคมต้องการ นิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำเกิดความพอใจ ไม่ว่าจะ เป็นการกระทำทางกาย วาจาและใจ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาหลายท่านได้จำแนกจริยธรรมออกเป็นลักษณะต่าง ๆ หลายลักษณะด้วยกัน ดังเช่น ดวงเดือน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ (2520) ได้จำแนกจริยธรรมออกเป็น 4 องค์ประกอบด้วย องค์ประกอบแรกคือความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ ว่าในสังคมของคนนั้น ลักษณะและพฤติกรรม หรือการกระทำชนิดใดที่สังคมนั้น เห็นว่าดีงาม เหมาะสม การกระทำชนิดใดเลว ไม่เหมาะสม การรู้กฎเกณฑ์ปทัสถา ค่านิยมของสังคม เด็กจะเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ตั้งแต่เกิดและในช่วงอายุ 2-10 ปี เด็กจะได้รับการปลูกฝัง ค่านิยม องค์ประกอบที่สองคือ ทศนคติเชิงจริยธรรมเป็นความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะ พฤติกรรม เชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าคนชอบ หรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทศนคติเชิง

จริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่อาจจะมีบางคนที่มีทัศนคติที่แตกต่างไปจากค่านิยมของสังคม ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้โดยวิธีวางเงื่อนไขมาตั้งแต่ต้น องค์ประกอบที่สามคือ เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำ ส่วนองค์ประกอบที่สี่คือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมหมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น ๆ ซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุน

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (2525) ให้ความเห็นว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ เหมือนกับพฤติกรรมทั่ว ๆ ไป มี 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ องค์ประกอบแรกเป็นองค์ประกอบด้านความคิดปัญญา (Cognition) เป็นความสามารถในการตัดสินใจ การใช้ปัญญา และเหตุผลในการพิจารณาว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรถูกต้อง และอะไรไม่ถูกต้อง องค์ประกอบที่สองเป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affection) เป็นความนิยม ศรัทธาพอใจที่จะทำความดี ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ส่วนองค์ประกอบที่สามเป็นองค์ประกอบด้านจริยธรรม การแสดงออก (Moral Conduct) เป็นการปฏิบัติที่สืบเนื่องจากอิทธิพลขององค์ประกอบทั้งสองประการที่กล่าวแล้ว แต่อาจจะมีการกระทำบางอย่างซึ่งตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ยั่วยืมคั้นให้บุคคลนั้นต้องกระทำและตกอยู่ภายใต้พลังจิตของบุคคลด้วย ผู้ที่มีพลังจิตเข้มแข็งย่อมชนะสิ่งที่ยั่วยืมได้

Brown (1965) ได้จำแนกจริยธรรมออกเป็น 3 มิติ คือ ความรู้ (Knowledge) ความรู้สึก (Feeling) และความประพฤติ (Conduct) ซึ่งใกล้เคียงกับการจำแนกของ Hoffman (1979) ซึ่งเห็นว่าจริยธรรมประกอบด้วยสามกระบวนการที่เป็นอิสระจากกันและต่างก็มีพื้นฐานเชิงประสบการณ์ต่างกัน กระบวนการทั้งสามนี้คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

จากองค์ประกอบของจริยธรรมที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้จำแนกไว้ดังกล่าวแล้วจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีการเรียกชื่อแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้นมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางปัญญา องค์ประกอบทางอารมณ์ และองค์ประกอบทางพฤติกรรม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

เนื่องจากจริยธรรม เป็น เรื่องที่ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นทฤษฎีที่จะ นำมาศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมได้ เป็นอย่างดีคือ ทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งมีทฤษฎีที่ อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมไว้น่าสนใจ ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) ซึ่งจะนำเสนอ ดังนี้

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) เนื่องจาก ฟรอยด์ (Freud) เป็นนักจิตวิทยาคนสำคัญของกลุ่มทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เจลิเม เกียร์ติ คิววาล (2526) จึงได้ วิเคราะห์จริยศาสตร์ตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ไว้ว่า "พื้นฐานของจริยศาสตร์ แบบฟรอยด์ ก็คือ ลักษณะสุขนิยมทางจิตวิทยา (Psychological Hedonism) ที่แต่ละคน มุ่งสร้างความพึงพอใจแก่ตนเอง ภายใต้เงื่อนไขของมโนธรรมส่วนตัวและการสะกดยับยั้งของ ขนบธรรมเนียมทางวัฒนธรรม"

นักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์เชื่อว่าทารกเกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณพื้นฐาน 2 ประการคือ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (Eros) และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Thanatos) ซึ่งเป็นแหล่งก่อให้เกิดพลังงานทางจิตและจะกระจายกันทำงานในระบบของบุคลิกภาพ 3 ระบบคือ กิเลส (Id) อัจฉา (Ego) และความสำนึกผิด (Super Ego) ระบบบุคลิกทั้งสามนี้จะ พัฒนาคามขั้นตอน กิเลสเป็นระบบที่คิดตัวทารกมาตั้งแต่เกิด โดยมีหน้าที่หลักคือใช้พลังงานทางจิต ไปในการตอบสนองความต้องการสัญชาตญาณ เช่น การแสวงหาความสุขให้กับตัวเอง แต่เขา ไม่สามารถตอบสนองความต้องการให้กับตนเองได้เสมอไป อัจฉาจะพัฒนาขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ ในการคิดและวางแผนตอบสนองความต้องการทางกิเลส โดยการปรับตัวให้ เข้ากับสภาพแวดล้อม ที่เป็นจริง พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก เริ่มจากช่วงที่เด็กพัฒนาอัจฉา ในตอนนี้ เด็กต้องการ พึ่งพาพ่อแม่มาก จริยธรรมจะได้รับการปลูกฝังและอบรมจากพ่อแม่ผู้ใกล้ชิด เป็นสำคัญ โดยอาศัย กระบวนการให้รางวัลและการลงโทษ เป็น เครื่องมือในการอบรม จริยธรรมได้รับการสร้างและ พัฒนาขึ้นในระบบความสำนึกผิด โดย เด็กจะ เกิดการกระทำค้ำอย่าง (Identification) รับ เอาบุคลิกลักษณะบางอย่างของพ่อแม่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดมาไว้เป็นของตนเอง ความสำนึกผิดจะเป็น ระบบที่ใช้ตัดสินว่าสิ่งใดถูกผิดและจะ เสนอแนวทางต่าง ๆ ในเชิงอุดมคติมากกว่าความจริง

เพื่อความสมบูรณ์มากกว่าความพอใจ ระบบนี้ประกอบด้วยระบบย่อย 2 ระบบคือ ตัวตนคุณธรรม (Ego Ideal) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำของพ่อแม่บอกว่าดีและควรกระทำไว้อีกระบบหนึ่งคือมโนธรรม (Conscience) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำที่พ่อแม่บอกว่าไม่ดีและไม่ควรกระทำไว้ ระบบย่อยทั้งสองระบบนี้จะคอยควบคุมการกระทำของเด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อใดที่บุคคลทำในสิ่งที่ดีตัวตนคุณธรรมก็จะให้รางวัล ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง แต่เมื่อใดที่บุคคลทำในสิ่งที่ไม่ดี มโนธรรมที่จะลงโทษทำให้บุคคลสำนึกผิดขึ้นมา (Hall and Lindzey, 1970)

จากการศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ จะพบว่า จริยธรรมควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัย เด็กและบุคคลจะเป็นผู้มีจริยธรรมได้จะต้องขึ้นอยู่กับคุณธรรมของแต่ละบุคคล และการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้คือ ทฤษฎีที่อธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ทฤษฎีประเภทนี้ได้นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ในการอธิบายต้นกำเนิดและการเปลี่ยนแปลงจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ได้เน้นการเรียนรู้โดยบังเอิญและการเลียนแบบ เป็นสำคัญ ซึ่งทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แปลกใหม่ หรือแตกต่างไปจากเดิมได้โดยง่าย ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งจะ เป็น เครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นไปในที่สุด สิ่งทีกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ได้คือ การหวังความพอใจ และการหลบหลีกความทุกข์

ชัยพร วิชชาวุธ (2526) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมว่าการเกิดจริยธรรม นั้น เป็นผลของสังคมประกิด เป็นผลของการซึมซาบและ เป็นผลของการถอดแบบโดยแยกพิจารณา การเกิดจริยธรรมออกเป็น 4 ประการด้วยกันคือ

1. สิ่งทีเรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ กับเหตุการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ เมื่อบุคคลเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ก็จะกลายเป็นความ เชื่อมั่นที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ เมื่อประสบ เหตุการณ์หนึ่ง มนุษย์ก็มีความคาดหวัง (Expectancy)

2. วิธีเรียนรู้ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้น โดยตนเองหรือเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมหรือผลกรรมของผู้อื่น และจากการอ่านสิ่งที่ผู้อื่นบันทึกไว้ด้วยวิธีการเรียนรู้หลายรูปแบบ ทำให้มนุษย์เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

3. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นได้จากตัวอย่างการยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากด้วยความ เชื่อว่า จะทำให้มีความสุขในอนาคต

4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด มนุษย์สามารถคิดในเชิงประเมินว่า พฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะทำให้เกิดผลกรรมอะไรบ้าง และผลกรรมต่าง ๆ มีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด การคิดในเชิงประเมินจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง และนำไปสู่การบังคับตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

นักทฤษฎีที่สำคัญของกลุ่มนี้คือ Bandura (1977) ได้อธิบายแนวความคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทุกอย่างที่นอกเหนือจากกิริยาสะท้อน เบื้องต้นล้วนเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น โดยการที่มนุษย์เรียนรู้ผลที่จะเกิดตามมา (Response Consequence) เป็นการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ คือ เรียนรู้ว่าการกระทำหนึ่ง เหตุการณ์ใดจะเกิดตามมา หรือเมื่อกระทำพฤติกรรมใดแล้วผลกรรมที่จะเกิดตามมานั้นจะเป็นผลทางบวก หรือผลทางลบ การที่จะเรียนรู้ความสัมพันธ์เหล่านี้ได้ก็โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) อันได้แก่ ประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้รับผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนี้มีข้อจำกัดมาก เนื่องจากสิ่งที่เรียนรู้มีมากเกินไป ทั้งเวลาและโอกาสของผู้เรียนแต่ละคนจะอ่านวย และผลของการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตราย ถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น การเรียนรู้จากสังคมที่แบนดูราเน้นคือ การเรียนรู้แบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยกระบวนการสังเกต (Process of Observational Learning) ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลกรรมที่ตามมาจากการกระทำของผู้อื่น การได้ยินได้ฟังคำบอกเล่า การได้อ่านข่าวสาร ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณาสำหรับการกระทำพฤติกรรมใหม่ในโอกาสต่อไป เพื่อช่วยลดความผิดพลาดของพฤติกรรม การเรียนรู้จากแบบอย่างนี้อาจจะเกิดได้เนื่องจาก ลักษณะของตัวใกล้เคียงกับผู้สังเกต หรือผู้สังเกตมีความสนใจ นิยมชมชอบตัวแบบนั้น หรือพอใจพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงและพฤติกรรมดังกล่าวอาจมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้สังเกตทำให้เกิดความสนใจได้

จากการศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม จะพบว่า การปลูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคลจะต้องใช้วิธีการเรียนรู้ ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลประสบด้วยตนเอง หรือการให้เห็นแบบอย่างหรือการบอกกล่าวอบรมให้บุคคลเกิดความเชื่อ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลรู้จักควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและแสดงออกเฉพาะพฤติกรรมที่เหมาะสม

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) ทฤษฎีนี้ระบุว่าจริยธรรม เป็นกฎเกณฑ์ที่สรุปโดยแต่ละบุคคลเกิดจากการคิดใคร่ครวญตามหลักเหตุผล บุคคลจะกระทำพฤติกรรมเช่นไรไม่มีกฎตายตัว ความสำคัญอยู่ที่เหตุผลของการกระทำ ความสามารถในการพิจารณาเหตุผลขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล ซึ่งพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลเป็นไปตามลำดับขั้น เพียงเท่าใดเป็นผู้ริเริ่มศึกษาพัฒนาการทางด้านนี้ของเด็ก และให้ความเห็นว่ามีมาตรฐานทางศีลธรรมนั้น เป็นการถ่ายโยงมโนทัศน์ (Concept) เจตคติ (Attitude) โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในตัวเด็กเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังได้ทำการศึกษาจากเรื่องการเล่นของเด็ก แล้วนำไปเชื่อมโยงกับพัฒนาการทางด้านศีลธรรม โดยแบ่งเด็ก 3 วัยดังนี้

1. วัย 0-2 ขวบ เป็นวัยก่อนศีลธรรม อย่านำเรื่องศีลธรรมกับเด็ก
2. วัย 2-7 ขวบ เด็กจะยึดความเชื่อถือในการทำตามคำสั่ง เข้าใจว่าการทำความดี คือ ทำแล้วไม่ถูกลงโทษ การทำความชั่วคือการทำแล้วถูกลงโทษ
3. วัยสูงกว่า 7 ขวบ เป็นวัยที่เด็กเริ่มมีวุฒิภาวะในเรื่องการทำความดีความชั่ว เมื่อพบว่ากฎเกณฑ์ที่บ้าน ทางโรงเรียนแตกต่างกัน เด็กจะตัดสินใจเลือกเกณฑ์เอง โดยปรับเกณฑ์เข้าด้วยกัน (กิริติ ศรีวิเชียร, 2524)

Flavell (1963) ได้สรุปพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะแรกเกิดถึง 2 ปี พัฒนาการทางความคิดยังไม่เกิดขึ้น แต่เด็กสามารถเรียนรู้เรื่องทั่ว ๆ ไปได้โดยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว รู้จักความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมกับความสามารถของตนเอง รู้จักจินตนาการก่อนที่จะลงมือแสดงพฤติกรรมออกมา แต่ไม่อาจอธิบายออกมาด้วยคำพูด

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นที่เด็กมีอายุ 2-11 ปี เด็กจะรู้จักใช้ภาษาเป็นสื่อและเป็นเครื่องมือในการคิดแก้ปัญหา เด็กจะรู้จักแสดงพฤติกรรมยาคอมโต้คือสิ่งเราและสิ่งแวดล้อม เด็กจะเชื่อฟังและถือเอาคำสั่งของผู้ใหญ่ว่าเป็นหลักปฏิบัติ เด็กจะมีความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่เด็กอายุ 11-15 ปี เด็กจะคลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอกและจะค่อย ๆ เกิดหลักภายในจิตใจของตนเองขึ้น พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาถือว่าเป็นขั้นสูงสุดของวัยเด็ก เด็กจะเห็นความจำเป็นของกฎระเบียบทั้งนี้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

Kohlberg (1969) เชื่อว่า การบรรลุนิติภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น จะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะและจริยธรรมของบุคคลนั้นจะพัฒนาการไปตามวุฒิภาวะ จึงได้แบ่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ 6 ขั้นคือ

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมของตนเอง (Preconventional Level) อายุ 2-10 ปี ในระดับนี้บุคคลจะเลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหลีกการถูกลงโทษ อายุ 2-7 ปี บุคคลจะมุ่งหลบหลีกไม่ไห้ตนเองต้องถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือตน

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหารางวัล อายุ 7-10 ปี บุคคลจะเลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งที่น่าความพอใจมาให้ตน และเริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ คือ ยื่นหมู ยื่นแมว ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเด็กอายุประมาณ 10 ปี

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) อายุ 10-16 ปี ในระดับนี้บุคคลจะตัดสินใจกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน ทำความกฎหมาย หรือทำตามกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และสามารถแสดงบทบาททางสังคมได้ แต่อย่างไรก็ตามในระดับนี้บุคคลยังต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอก ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ อายุ 10-13 ปี บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเอง

ยังชอบคล้อยตามผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเด็กอายุประมาณ 13 ปี

ขั้นที่ 4 ขั้นทำความเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคม อายุ 13-16 ปี บุคคลจะรู้จักบทบาท และหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม รู้ว่าคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ สังคมกำหนด ลักษณะนี้เด่นชัดในเด็กอายุประมาณ 16 ปี

ระดับที่ 3 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (Post Conventional Autonomous or Principle Level) ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 5 ขั้นทำความเข้าใจมั่นสัญญา อายุ 16 ปีขึ้นไป บุคคลจะเห็นความสำคัญของ คนหมู่มาก เคารพในสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น และสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ลักษณะนี้ จะปรากฏชัดในวัยผู้ใหญ่

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดอุดมคติสากล ถือเป็นขั้นสูงสุดอยู่ในวัยผู้ใหญ่ บุคคลจะยึดอุดมคติ สากล นอกเหนือไปจากกฎเกณฑ์ในสังคมของคน มีความยึดหยุ่นทางด้านจริยธรรมเพื่อชีวิตใน บั้นปลาย มีทริโอคัปปะ เกรงกลัวและละอายค้อมาป ทำความดีเพื่อความดีมีจิตใจกว้างขวาง ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้ส่วนมากเป็นผู้ใหญ่

จากการศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา จะพบว่าจริยธรรมของ บุคคลย่อมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอายุและสติปัญญา ทั้งนี้ เพราะบุคคลที่มีอายุมากขึ้นย่อมมีโอกาสแห่งการเรียนรู้ทางจริยธรรมมากขึ้นด้วย และการพัฒนา ทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับขั้นโดยพัฒนาการขั้นต่ำและยุ่งยากน้อยกว่า ต้องเป็น สิ่งที่จำเป็นและต้องเกิดขึ้นก่อนขั้นสูง ๆ ขึ้นไป

จริยธรรมกับการศึกษา

นักปรัชญาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้หลายความ หมาย ดังเช่น อานวย ทะหิงค์แก และชยันต์ วรธนะภูติ (2522) กล่าวว่า "การศึกษา หมายถึง การพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ให้สูงขึ้นและพัฒนาจิตใจให้หลุดพ้นจากกิเลสตัณหา เพื่อให้ มีศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์" เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นก็ส่งผลให้ส่วนรวมดีขึ้น ในที่สุด การที่สังคมมีปัญหาต่าง ๆ ดังที่พบเห็นกันอยู่ เหตุส่วนหนึ่งก็มาจากความล้มเหลวของ ระบบการศึกษานั้นเอง ดังนั้นข้อสรุปและ เสนอแนะของนักการศึกษาส่วนใหญ่มีความ เห็นว่า

ให้มีการปรับปรุงระบบการศึกษาให้ดีขึ้นกว่าเดิม และให้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ปัญหาจริยธรรมของสังคม

ด้วยเหตุนี้ในแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นแม่บทของการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้เน้นความสำคัญเรื่องจริยธรรมของเยาวชนในข้อ 13, 50 และ 53 ดังนี้

ข้อ 13 รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วนและกลมกลืนกัน ระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรมและปัญญา กับความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ ความสภาพการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ข้อ 50 รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา ตลอดจนธรรมเนียมและประเพณีอันดีงาม รวมทั้งสถานที่และวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์

ข้อ 53 รัฐพึงสนับสนุนกิจกรรม เยาวชนและจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีบุคลิกภาพที่ดี มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นและร่วมมือกันดำรงรักษาและปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์...

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ก็ได้กล่าวถึงด้านจริยธรรม ดังนี้

ข้อ 3 เพื่อให้มีทรศนะที่ดีคือล้มมาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงาน ทั้งในส่วนตนและหมู่คณะ มานะ พากเพียร อุตุน ประหยัดและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

ข้อ 4 เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพคอกฎหมายและกติกาของสังคมรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ตลอดจนเสริมสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

ข้อ 5 เพื่อให้รู้จักสิทธิหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล...

แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวกับจริยธรรมของเยาวชนไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาเยาวชนและประชาชนให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาชีวิต การอาชีพและสังคม ให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้นและอยู่ร่วมกันด้วยความสุขสมบูรณ์ สามารถปรับตัวให้เข้า

กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยจัดการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งในโอกาสและคุณภาพ ให้เยาวชนและประชาชนได้รับ บริการทางการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียนโดยตลอดชีวิต มุ่งเน้นให้เยาวชนและ ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศาสนา และวัฒนธรรมไทย มีสติปัญญา ความรู้ ทักษะ เจตคติ เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพ มีความรู้ ความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเข้าใจในปัญหาสังคมและแนวทางที่ จะแก้ปัญหาพัฒนาสังคมร่วมกัน รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักปรับตัวให้ทันและสอดคล้อง กับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ รวมทั้ง มีความ เป็นพลเมืองดีของชาติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความสามัคคีกลมเกลียวกันระหว่าง คนในชาติ เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นโยบาย

ส่งเสริมการเรียนการสอน ศาสนา ศิลธรรม และจริยศึกษา ให้นักเรียนและเยาวชน เข้าใจหลักธรรมและแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง มุ่งเน้นพัฒนาจิตใจของนักเรียนและเยาวชนให้มีคุณธรรม พื้นฐาน 4 ประการตามพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทั้งฝึก อบรมนักเรียนและ เยาวชนให้ประพฤติตามหลักธรรมของศาสนา มีคุณธรรม ค่านิยม และจริยศึกษา ในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบครัว สังคม และที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบสัมมาอาชีพ สัมมาอาชีพในสภาพ เศรษฐกิจและสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องความกตัญญู กตเวทิตะ ความ รับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง และการทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ การประหยัด การใช้ชีวิตที่เรียบง่าย และการรู้จักประมาณ คน โดยจัดให้มีการศึกษาค้นคว้าวิธีการ เรียนการสอนและการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและบังเกิดผลทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

เป้าหมาย

1. เยาวชนและประชาชนฝึกคุณธรรมขั้นพื้นฐาน 4 ประการ ตามพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ กล่าวคือ

(1) การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

(2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์

ความดี

(3) การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัตย์ไม่ว่าจะด้วย

เหตุประการใด

(4) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อย

ของคน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

2. นักเรียน นักศึกษา ทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษามีความสำนึกและเกิดค่านิยมที่จะประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมในเรื่องความกตัญญูกตเวที ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การประหยัดและการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย และการรู้จักประมาณ

3. กำหนดให้มีหน่วยงานศึกษาค้นคว้าวิธีการเรียนการสอนจริยศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษา

มาตรการและวิธีดำเนินงานตามนโยบายและเป้าหมาย

1. จัดตั้งศูนย์ศึกษาค้นคว้าวิจัยการเรียนการสอน ศาสนา ศิลปกรรม จริยศึกษา และค่านิยม เพื่อดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยในด้านหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน พร้อมทั้งการฝึกอบรมครูด้วยวิธีการที่ประหยัด โดยใช้ระบบการศึกษาทางไกล หรือให้การนิเทศในระบบนิเทศภายใน โดยเฉพาะในเรื่องการสอนจริยศึกษาและค่านิยมแก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา โดยเน้นในเรื่องความกตัญญูกตเวที ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความรู้จักประมาณ การประหยัด การใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง และการทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ

2. กระตุ้นเตือนโดยการจรรยาบรรณการศึกษาทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้สถานศึกษา หรือองค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน และพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ได้เห็นความสำคัญที่จะต้องช่วยกันฝึกอบรม เยาวชนให้มีคุณธรรมและค่านิยมในเรื่องดังกล่าวอย่างถูกต้อง

3. ส่งเสริมสื่อมวลชนในรูปแบบอื่น เช่น คนศรี ละคร เพลง ภาพยนตร์ การละเล่นพื้นเมือง ให้มีส่วนช่วยเสริมจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมดังกล่าวแล้ว

4. ส่งเสริมการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและค่านิยมในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิต อาชีพ และสังคม

5. กวดขันให้ครูที่สอนทุกวิชา ทุกระดับและประเภทการศึกษา จัดการสอนให้บังเกิดผลในด้านคุณธรรม น้ำใจ พร้อมกันไปกับด้านความรู้ ทักษะ ความลักษณะวิชาที่สอน และสอดแทรกการอบรมนักเรียนให้มีคุณธรรมในเรื่องความกตัญญูกตเวทิต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเองและการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การประหยัด และการใช้ชีวิตเรียบง่าย โดยให้ทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำในทุเวลาและโอกาสที่เอื้ออำนวย

6. นิมนต์พระภิกษุ หรือ เชื้อบุญกลางทางศาสนา มาเทศนาและให้การอบรมเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาเป็นครั้งคราว

7. ในการประเมินผลการเรียนการสอนด้านศีลธรรม จริยธรรม ให้ประเมินผลจากพฤติกรรมของผู้เรียนมากกว่าการประเมินด้วยข้อสอบ

8. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยและมีผลต่อการส่งเสริมให้เยาวชนประพฤติปฏิบัติ หรือฝึกปฏิบัติให้เกิดคุณธรรมและค่านิยมที่ดี เช่น การประกวด แข่งขัน การยกย่อง เชิดชูเกียรติ เยาวชนผู้ทำความดี และมีตามารดา ผู้ปกครอง การแสดงผลงานของผู้ทำความดี การจัดนิทรรศการ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ฯลฯ

9. ส่งเสริมกิจกรรม เสริมหลักสูตรต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี การรักษาดินแดน ชุมนุมเกษตรกรในอนาคค ชุมนุมพุทธศาสตร์ ฯลฯ โดยเน้นให้นักเรียน นักศึกษา ได้กระทำกิจกรรมตามหลักการ วิธีการของกิจกรรมเสริมหลักสูตรเหล่านั้น และให้มีผลต่อการสร้างคุณธรรมและค่านิยมตามความเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2530)

จากข้อความที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการปลูกฝังจริยธรรมและค่านิยมให้กับนักเรียน นอกจากนี้สถาบันการศึกษาสามารถที่จะพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนได้โดยอัตโนมัติควบคู่ไปกับการให้ความรู้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่ครูและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันปลูกฝังจริยธรรมและสอดแทรกจริยธรรมทันทีเมื่อมีโอกาส

จริยธรรมที่จำเป็นในสังคมไทย

ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากทั้งในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรสังคม เศรษฐกิจและการเมืองซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพการดำเนินชีวิตของคนไทย ชีวิตที่เคยอยู่อย่างเรียบง่าย ท่ามาหาหินกันความสบาย มีความสุขกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม มีน้ำใจไมตรี เกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันได้แปรเปลี่ยน เป็นชีวิตที่ดองแ่ง แข่งขันกันในการทำมาหากินและการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว สาเหตุของปัญหา เกิดจากการที่สังคมปัจจุบันมุ่งสนใจพัฒนาเฉพาะด้านวัตถุ มากกว่าการพัฒนาทางด้านจิตใจ ทำให้คนไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมา

อานวย ทะพินส์แก และชยันต์ วรธนะภูติ (2522) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักการศึกษาไว้ว่า จริยธรรมเป็นกลไกอันหนึ่งของสังคมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งกำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติจึงมีความหมายคล้ายคลึงกับค่านิยมหรือระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย แต่จริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีงามและความถูกต้องในสังคมส่วนรวม ส่วนค่านิยม เป็นเพียงสิ่งที่ค่านิยมปฏิบัติหาได้มีเงื่อนไขว่าจะต้องก่อให้เกิดความดีงามแก่สังคม ดังนั้นการปลูกฝังจริยธรรมจึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาและเกิดขึ้นได้ในครอบครัว ในโรงเรียน ในสถานศาสนาและสื่อมวลชนแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถปลูกฝังและถ่ายทอดค่านิยมหรือแบบแผนความประพฤติที่ดีงามให้แก่สมาชิกสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนซึ่ง เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนอย่างมากในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนขึ้น โดยนักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ค่านิยมทางจริยธรรมจากกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร จากระเบียบและเงื่อนไขของโรงเรียนที่นักเรียนต้องปฏิบัติจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันเองหรือจากเงื่อนไขขององค์การที่สร้างขึ้นผูกพันให้นักเรียนต้องรับผิดชอบและปฏิบัติความ สถาบันการศึกษามีสภาพจะเป็นพื้นฐานของชีวิตทุกคนที่เกิดมาต้องเข้าเรียนและเรียนจนจบชีวิต อาจเรียกได้ว่าสถาบันสังคมหรือสถาบันชีวิตการศึกษา เป็นพลังที่ปลูกบารุงคนให้มีคุณภาพในการเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี มีจิตสำนึกรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของมนุษยชน มีทัศนคติที่มุ่งวิถีทางสู่หลักธรรมอันเป็นหลักความจริง ใช้ชีวิตในสังคมอย่างรู้หน้าที่และมีคุณค่า

เกี่ยวกับจริยธรรมที่จำเป็นในสังคมไทยนั้น กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2525) กล่าวถึงจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับสังคมไทยไว้ 8 ประการคือ การไม่ใส่ใจ หรือ ใส่ใจธรรม การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เมตตา-กรุณา สติ-สัมปชัญญะ ไม่ประมาท ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ทิริ-โอคตัสปะโคยให้คำอธิบายของจริยธรรมแต่ละด้านว่าการไม่ใส่ใจธรรม เป็น คำนิยมเกี่ยวกับการยึดถือความจริง ยอมรับความจริง เชื่อหรือศรัทธาในสิ่งที่มีเหตุผลหรือในสิ่ง ที่มีหลักฐานข้อมูลรองรับ และสามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้ การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาเป็นค่านิยม เกี่ยวกับการใช้กระบวนการค้นหาความรู้ ความจริง หรือทางออกอย่างมีเหตุผลเหมาะสม เพื่อ แก้ปัญหาหรือขจัดอุปสรรค ข้อยุ่งยากต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ ความเมตตากรุณา เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการ เสียสละสิ่งของ กำลังกาย ความคิด หรือผลประโยชน์ส่วนตัวให้กับผู้อื่น นิยมการเอื้อเพื่อ ช่วยเหลือผู้อื่น กล่าววาจาเหมาะสม สติ-สัมปชัญญะ เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการระลึกรู้ตัวเสมอว่า ตนกำลังทำอะไร มีความพร้อมคืบหน้าในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างฉับไว ความไม่ประมาทเป็น ค่านิยมเกี่ยวกับการวางแผน มีการเตรียมพร้อม มีการคาดการณ์ได้ถูกต้อง ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการมีความพอใจในหน้าที่การงานของตน มีใจจดจ่อกับงาน มีความเพียร พยายาม มีการใคร่ครองปรับปรุงงาน ส่วนประการสุดท้ายคือ ทิริ-โอคตัสปะโคยเป็นค่านิยมที่ เกี่ยวกับความละเอียด เกรงกลัว ไม่ประมาทคือการประพฤติกชั่วหรือสิ่งที่ผิดไปจากศีลธรรม และมาตรฐานความดีงาม เลือกปฏิบัติ เฉพาะสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

กรมศาสนาซึ่งเป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับ ให้กับพลเมืองนั้น ได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะสร้างคุณลักษณะของพลเมืองให้มีคุณธรรม บุคลิก ลักษณะ อุปลินัย และพฤติกรรมให้เป็นคนดีมีศีลธรรม จึงได้เสนอคุณลักษณะที่จำเป็นต้องปลูกฝัง ให้กับคนไทยคือ มีวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม ขยัน ประหยัดและยึดมั่นในสัมมาชีพ สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ รู้จักกตริเริ่ม วิจารณ์และคัดค้านใจ อย่างมีเหตุผล กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ รู้จักพึ่งตนเอง และมีอุทิศตน มีความ ภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมและทรัพยากรของชาติ มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล่าวหาญและอดทน (บุรุษชัย จงกลณี, 2528)

กรมพล ท่องธรรมชาติ (2529) ได้กล่าวถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่ประชาชน เคยยึดถือ และถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งควรแก่การปลูกฝังให้แก่ประชาชนต่อไป อันจะทำให้

ประชาชนไทย สามารถบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีของชาติได้อย่างสมบูรณ์พร้อม มีมากมายหลายประการแต่ที่ควรกล่าวถึงมี 10 ประการคือ การมีวินัย ความนิยมการปกครองระบบประชาธิปไตย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริต การเสียสละเพื่อส่วนรวม ความสามัคคี ความกล้าหาญ การไม่โลภไม่ขโมย การละอายและเกรงกลัวในการกระทำชั่ว ความเชื่อมั่นในตนเอง

เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนในด้านจริยธรรมนั้น รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาเยาวชนพร้อมทั้งได้ส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชน ดังปรากฏในวัตถุประสงค์และนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เพื่อเร่งรัดพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยมุ่งให้การศึกษาเป็นการ เสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิด และความสามารถในการประกอบอาชีพมีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพหุนามัยที่สมบูรณ์ รักและเคารพศิลปวัฒนธรรมและความ เป็นไทยไว้ตลอดจนก่อให้เกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามวิถีทางประชาธิปไตยโดยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข และได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมไว้ว่า "รัฐพึงเร่งฝึกและอบรมด้านระเบียบวินัย คุณธรรม และความรู้จักได้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม"

เมื่อพิจารณาจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าจริยธรรมที่จำเป็นจะต้องปลูกฝังให้เป็นคุณลักษณะของคนไทยในปัจจุบัน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด ความยุติธรรม ความอดุสสาหะ และความ เมตตากรุณา

จริยธรรมที่ต้องการในโรงเรียน

โรงเรียนในฐานะผู้ปฏิบัติซึ่งรับนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเสริมสร้างจริยธรรมมาใช้ โรงเรียนจึงต้องทำหน้าที่ปลูกฝังจริยธรรมให้แก่สมาชิกของสังคม เพราะโรงเรียนมีหลักสูตรที่แน่นอน มีวิธีการปลูกฝังถ่ายทอดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

พนัส หันนาคินทร์ (2523) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ควรจะต้องปลูกฝังให้แก่เด็กเรียน 5 ประการด้วยกันคือ ประการที่หนึ่ง เป็นความยึดมั่นในวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีงามของไทย เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

รู้จักความสามัคคีในหมู่คณะระหว่างกลุ่มชนในชาติ ยึดมั่นในคำสอนศาสนา มีความขยันมานะอดทน ในการประกอบอาชีพอันสุจริต รู้จักรับผิดชอบค้ำหน้าที มีความกตัญญูต่เวทาค้อผู้มีพระคุณ ประการที่สอง เป็นการพัฒนาสมรรถภาพส่วนบุคคล มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีความเป็นเสรี ในการคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักพึ่งตนเอง มีความขยันขันแข็งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ประการที่สาม เป็นความสามารถในเชิง เศรษฐกิจ คุณสมบัตินี้เราต้องการปลูกฝังให้นักเรียน คือ การรู้จักเป็นผู้บริโภคที่ดี รู้จักจับจ่ายใช้สอยเงิน อย่างมีประโยชน์ รู้จักเก็บหอมรอมริบ มีความมัธยัสถ์ไม่ฟุ่มเฟือยรู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ไม่รังเกียจการทำงานที่สุจริต รู้จักหลักการและวิธีการของสหกรณ์ รู้จักประสาน ประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ประการที่สี่คือ ความเป็นผู้ตั้งใจจริยธรรม โรงเรียนทุก ประเภทจะต้อง เป็นแหล่งที่ปลูกฝังจริยธรรม ความมีน้ำใจนักกีฬา รู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวมและ ความอยู่รอดของประเทศชาติ รักษาเกียรติภูมิของชาติ รู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีทริโอคัปปะ และรู้จักทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และประการที่ห้าคือ ความยึดมั่นในการรักชาติ ความรู้สึกใน เรื่องชาตินิยม ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งชาติ และมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์

ชำ เลือง วุฒิจันทร์ (2524) ได้กล่าวถึงจริยธรรมที่สถานศึกษาควรดำเนินการให้ นักเรียนทราบและเข้าใจ คือ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาด้วยความ เคารพถือ เป็นหน้าที่หลัก ตั้งใจฟังคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ทั้งในด้านวิชาการและทางด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความ สามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน ทำคน เป็นตัวอย่างอันดีแก่นักเรียนชั้นต่ำกว่า พยายามประพฤติปฏิบัติ มีความ เป็นระเบียบเรียบร้อยมีวินัยในตนเอง ช่วยเหลือคักเคื้อนเพื่อนร่วมชั้น เรียนหรือร่วมสถาน ศึกษาที่ประพฤติไม่ชอบ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เชื้อฟังครูอาจารย์ ปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษา โดยเคร่งครัด หมั่นตรองพิจารณาสนทนาจำใส่ใจในสิ่งที่เป็นมงคล ช่วยกันสร้างเกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ทำคนให้เป็นคนว่านอนสอนง่าย ใส่ใจการศึกษา มีกิริยาว่าจาอ่อนน้อม อ่อนหวานมี เหตุผล

กิตติพงศ์ วงศ์สุนทร (2527) ได้กล่าวถึง คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรจะปลูกฝัง ให้กับนักเรียนโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นคนดี มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมที่ดั่งงามอัน เป็นผลต่อการพัฒนาบ้าน เมือง เป็นอย่างมาก และจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานที่ครู ทุกคนจะต้องปลูกฝังให้กับนักเรียน คือ

1. ความรับผิดชอบ หมายถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร ละเอียดรอบคอบ เอาใจใส่ต่องาน เคารพระเบียบ ครองเวลา ยอมรับผลการกระทำของตนเอง และต้องรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อการทำงาน
2. ความซื่อสัตย์ หมายถึงการประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น
3. ความมีเหตุผล หมายถึงความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติ รู้จักใคร่ครองพิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงมกมาย มีความยับยั้งชั่งใจ ไม่สรุปอะไรง่าย ๆ ไม่เป็นคนหูเบา เชื่อง่าย ต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักประมาณ
4. ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความรู้สำนึกในการอุปการะคุณหรือบุญคุณผู้อื่น หรือสิ่งอื่นที่มีต่อเราและแสดงการตอบแทนบุญคุณผู้อื่น
5. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้องบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรม
6. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว ช่วยเหลือกันและกัน ทั้งร่างกาย และกำลังใจเพื่อส่วนรวม
7. ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
8. การประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควร ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด
9. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง ไม่ลำเอียง
10. ความอดุสสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จ
ในการทำงาน ต้องทำงานด้วยความบากบั่น อดทน ขยัน ไม่ท้อถอย พยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคจนประสบความสำเร็จ
11. ความเมตตา-กรุณา เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข
กรุณา คือ ความสงสารคิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

นอกจากนี้ได้เสนอประเด็นสำคัญที่ครูจะนำไปใช้ปรับปรุงตนเองในการปลูกฝังจริยธรรม คือ

1. การปลูกฝังให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่ต้องการ ครูต้องเป็นแบบอย่างให้เห็นก่อน และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลาด้วย
2. ครูควรแก้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทุกครั้งที่มา โดยกระทำอย่างสม่ำเสมอด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเสริมกำลังใจ การลงโทษ การวางแผนที่จะปลูกฝังไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ รับรู้ เข้าใจได้

3. การปลูกฝังจริยธรรมโดยใช้วิธีบอก แนะนำได้ผลน้อยมาก ควรให้มีการประพฤติ ให้เห็นจริง หรือได้สัมผัสกับสิ่งนั้นโดยตรง เช่น ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญูทศเวทิต่อบิดา มารดา ความสามัคคี ความอดสาหะ

จากข้อความที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า จริยธรรมที่ต้องการในโรงเรียนนั้น เป็นจริยธรรม ที่มุ่งปลูกฝังให้นักเรียนมีความประพฤติดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมถึง การหมั่นศึกษาหาความรู้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตัวนักเรียน ในการที่จะออกไปประกอบอาชีพ ในอนาคตซึ่งจะส่งผลไปถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ดังนั้น พอสรุปได้ว่าจริยธรรม ที่ต้องการในโรงเรียน คือ การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู อาจารย์ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความกตัญญูทศเวทิต่อบิดา มารดา ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความเมตตากรุณา ความอดสาหะ ความยุติธรรมและการประหยัด การสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

วรรณิ ศิริโชค (2527) ได้กล่าวถึงการสอนคณิตศาสตร์สัมพันธ์กับจริยธรรมว่าครู คณิตศาสตร์ควรศึกษาและฝึกฝนตนเองให้หน้าจริยธรรมไปแทรกในเนื้อหาคณิตศาสตร์แต่ละ เรื่อง แต่ละข้อ เท่าที่จะทำได้ หรืออาจนำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในแบบฝึกหัดระดับชั้นต่าง ๆ มาปรับปรุง โดยกำหนดขอบเขตจากตัวบุคคลและเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวที่สุด เช่น โจทย์คณิตศาสตร์มีว่า มีหมู 5 ตัว ขายไป 2 ตัว เหลือหมูกี่ตัว อาจจะทำเป็น โจทย์เป็น ที่ขายเลี้ยงหมู 5 ตัว ขายไป เพื่อซื้อยาให้แม่ 2 ตัว ที่ขายเลี้ยงหมูกี่ตัว เป็นการสอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูทศเวทิต่อบิดา มารดา หรือจากโจทย์คณิตศาสตร์ว่า สับคาคัทละ 5 วัน 4 สับคาคัท คิดเป็นกี่วัน อาจจะทำเป็น โจทย์ เป็น น้องชายเข้าแถวเคารพธงชาติที่โรงเรียนสับคาคัทละ 5 วัน ถ้า 4 สับคาคัทจะได้เข้าแถวกี่วัน เป็นการสอดแทรกจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย และการตรงต่อเวลา เป็นต้น

ยุพิน พิพิธกุล (2530) ได้กล่าวถึงการสอนจริยศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ นั้น ผู้สอนอาจแนะนำหลักธรรม ศีลธรรมแทรกไว้ในเนื้อหาวิชานั้น ๆ จะต้องพยายามจัดสิ่งแวดล้อม ให้ผสมกลมกลืนกัน ไม่ใช่สอนเนื้อหาวิชาแล้วจึงสอนหัวข้อจริยธรรม ผู้สอนควร สอดแทรกไประหว่างการดำเนินการสอน จริยธรรมนั้นสำคัญอยู่ที่การประพฤติ ฉะนั้นเพื่อให้ นักเรียนประพฤติดีในทุกโอกาส ครูทุกคนจึงควรรู้จักวิธีการสอนจริยศึกษาที่เหมาะสมโดยเฉพาะ อย่างยิ่งครูทุกคนต้อง เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้นำที่ดีทางจริยธรรมแก่นักเรียนด้วย

การสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า มีวิธีการสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมดังนี้

1. ความรับผิดชอบ เรื่องความรับผิดชอบนั้นนับว่า เป็น เรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ครูคณิตศาสตร์ควรจะได้ฝึกฝนให้นักเรียน เป็นคนมีความรับผิดชอบ โดยการสอดแทรกในกิจกรรม การเรียนการสอน

1.1 การเรียนเป็นคณะ (Team learning) การที่ครูคณิตศาสตร์ให้นักเรียน เรียนโดยการแบ่งกลุ่ม ก็จะได้ฝึกความรับผิดชอบได้ เพราะนักเรียนในกลุ่มอาจจะต้องแบ่งงานกันทำ และจะต้องรับผิดชอบในงานทั้งหมดร่วมกัน เช่น แบ่งกลุ่มให้ทำการทดลอง เรื่องปริมาตรของ กรวยกลมจะ เท่ากับ เศษหนึ่งส่วนสามของทรงกระบอก เมื่อฐาน เท่ากันและส่วนสูง เท่ากัน นักเรียนอาจจะแบ่งหน้าที่กันหาสื่อการเรียนการสอนแล้วมาทดลองร่วมกันสรุปผลด้วยกัน

$$\text{ปริมาตรของกรวยกลม} = \frac{1}{3} \pi r^2 h$$

1.2 การให้ตรวจแบบฝึกหัดด้วยตนเอง ปัจจุบันนี้ครูคณิตศาสตร์ต้องสอน หลายห้องเรียนนักเรียนแต่ละห้องก็มี 40-50 คน เมื่อครูให้การบ้านนักเรียนแล้ว ครูอาจจะ ตรวจไม่ทัน วิธีการที่จะช่วยได้ก็คือควรจะทำเฉลยคิดไว้ให้นักเรียนไปตรวจดูคำตอบแต่ก่อนอื่น ครูจะต้องเรียกสมุดมาตรวจว่านักเรียนทำหรือไม่ เมื่อตรวจดูว่าทำครบแล้วจึงคิด เฉลยคำตอบ ข้อใดสงสัยครูก็จะอธิบายให้ถ้าทำ เช่นนี้ก็เป็น การช่วยผ่อนแรงของครูและฝึกความรับผิดชอบแก่นักเรียน แต่ผู้ปกครองจะไม่เข้าใจหาว่าครู เกียจคร้านก็เป็นได้ ครูก็ควรจะได้ติดตามตรวจดูว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบหรือไม่

1.3 ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่นักเรียนสามารถใช้เรียนด้วยตนเอง ครูอาจจะใช้ในการสอนซ่อม เสริม ในชุดการสอนนี้จะมีบัตรคำสั่ง บัตรกิจกรรม บัตร บัตรเนื้อหา บัตรแบบฝึกหัดและ เฉลย บัตรทดสอบและ เฉลย นักเรียนจะต้องรับผิดชอบตัวเองและ มีความซื่อสัตย์ไม่ เปิดคำตอบดูก่อนที่จะคิดทำด้วยตนเอง

1.4 เอกสารแนะแนวทาง จะช่วยฝึกความรับผิดชอบ เพราะครูจะให้นักเรียนทำด้วยตนเอง แล้วอาจจะตรวจพร้อม ๆ กันในห้องเรียนหรืออธิบายเป็นคอน ๆ ไป

1.5 วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนนี้จะช่วยฝึกความรับผิดชอบได้มาก เพราะนักเรียนจะต้องแบ่งหน้าที่กันทำ เช่น ครูคณิตศาสตร์ให้นักเรียนทำโครงการ เรื่องส่วนสูงและระยะทาง นักเรียนก็ต้องร่วมกันทำ

1.6 วิธีสอนแบบมอบหมายงาน วิธีสอนแบบนี้จะฝึกความรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี เช่น ครูให้ไปค้นคว้าประวัติพิทาโกรัส นักเรียนที่มีความรับผิดชอบก็สามารถจะทำรายงานได้ดี

2. ความซื่อสัตย์สุจริต ครูใช้วิธีการสอนฝึกความซื่อสัตย์ เช่น ไข่มถเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรง เมื่อนักเรียนจะทำบทเรียนแบบโปรแกรมก็จะต้องเอากระดาษปิดคำตอบทางด้านซ้ายมือ เสียก่อน ถ้านักเรียนไม่ซื่อสัตย์ก็จะเปิดดูคำตอบ

ตัวอย่างบทเรียนแบบโปรแกรม

	<p>1.</p> <p>จากรูป $\overline{DX} \parallel \overline{AZ}$ และ $\overline{CP}, \overline{XQ}$ เป็นส่วนสูงของสี่เหลี่ยมด้านขนานและรูปเหลี่ยม $CPQX$ เป็น...</p>
สี่เหลี่ยมมุมฉาก	2. \overline{CP} มีความยาวเท่ากับ....
$\overline{CP} = \overline{XQ}$	3. \overline{CP} เป็น...ของสี่เหลี่ยมด้านขนาน \overline{XQ} เป็น...ของสามเหลี่ยม
ส่วนสูง ส่วนสูง, ส่วนสูง	4. สี่เหลี่ยมด้านขนานและสามเหลี่ยมที่อยู่ระหว่างด้านคู่ขนานเดียวกัน จะมี... เท่ากัน

3. ความมีเหตุผล คณิตศาสตร์สอนให้เป็นคนมีเหตุผลอยู่แล้ว และวิธีสอนของครูก็จะช่วยเพิ่มความมีเหตุผลได้

วิธีสอนแบบวิเคราะห์ แบบแก้ปัญหาแบบอุปนัย เป็นวิธีสอนที่ฝึกความมีเหตุผล
ได้อย่างชัดเจน

วิธีสอนแบบอภิปราย จะฝึกความมีเหตุผลตลอดจนฝึกประชาธิปไตย ทำให้
นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบ

4. ความกตัญญูกตเวทิตะ ครูคณิตศาสตร์ก็สามารถจะช่วยฝึกได้ เช่น ให้นักเรียน
แสดงกตเวทิตะในวันแม่ วันครู โดยจัดกิจกรรมผสมผสานในระหว่างดำเนินการสอน หรือยกตัวอย่าง
ให้มีคำว่า "แม่" และ "ครู" ในวันสำคัญเหล่านั้น พร้อมทั้งอบรมสั่งสอนให้ระลึกถึงพระคุณแม่
และพระคุณครูไปในตัว โจทย์ตัวอย่างที่ยกขึ้นมาต้องให้เหมาะสมกับ เนื้อหาและชั้น เรียนด้วย เช่น
แม่ให้เงินฉัน 200 บาท ให้น้องน้อยกว่าฉัน 75 บาท แม่ให้เงินฉันและน้องรวมกัน เป็นกี่บาท

โจทย์นั้น เป็น เพื่อนำที่จะให้ครูอบรมต่อไป

5. ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน เรื่องนี้เป็นเรื่อง
ที่ครูคณิตศาสตร์จะต้องกวาดขัน การที่นักเรียนไม่มีระเบียบและละเลยในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ อาจ
จะทำให้ความหมายในทางคณิตศาสตร์ผิดไปได้ เช่น นักเรียนบางคนต้องการ เขียน $(ab)^n$
กลับ เขียนว่า ab^n โดยเส้น เลื่อนที่จะใส่วงเล็บความหมายก็ผิดไปหรือบางทีก็ เขียน เครื่องหมายเท่ากับ
ไม่ตรงกับ เส้นคั่นเศษส่วน เป็นต้น ผู้ที่เรียนคณิตศาสตร์จะต้อง เป็นคนประณีตละเอียดถี่ถ้วนจึงจะ
เรียนคณิตศาสตร์ได้ผลดี

6. ความสามัคคี ความเสียสละ ความไม่เห็นแก่ตัว เรื่องนี้นับว่าเป็น เรื่องสำคัญที่
ครูคณิตศาสตร์จะต้องฝึกให้นักเรียนทีละ เล็กเล็น้อย ซึ่งสอนโดยใช้วิธีการดังนี้ วิธีสอนแบบโครง
การ จะช่วยในการฝึกวินัย ฝึกประชาธิปไตย ความเชื่อมั่นในตนเอง ตลอดจนฝึกให้นักเรียนมี
ความสามัคคีเพราะต้องทำงานร่วมกัน และฝึกความ เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เป็นคน
เห็นแก่ตัว

7. ความขยันหมั่นเพียร เรื่องนี้ตัวครูจะต้อง เป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องทำคนให้ขยัน
ขันแข็ง จะเห็นว่าถ้าครูขยันสอน ขยันตรวจการบ้าน นักเรียนก็จะขยันด้วย ความกระตือรือร้น
ของครูจะเป็นแรงจูงใจ ให้นักเรียน เกิดความขยันหมั่นเพียร

8. ความเชื่อมั่นในตนเอง นักเรียนบางคนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองเลย ครูจะ
ต้องฝึกให้ เขามีความเชื่อมั่นในตนเอง เช่น ถ้าเขาทำโจทย์ไม่ถูกต้อง ก็ลองแก้ไขโดยให้ทำโจทย์

ง่าย ๆ เสียก่อน แล้วจึงค่อยทำใจทยอยขยับความล่าช้า นอกจากนี้ เมื่อครูมอบหมายงานกลุ่มใด ๆ ก็ตามที่อาจจะทำให้เขาได้มีโอกาส เป็นผู้นำกลุ่มบ้าง อย่าลืมนัก เรียนจะมีความ เชื่อมั่นในตนเอง ก็คือ เมื่อ เขาประสบความสำเร็จ

๑. ความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง การที่จะฝึกนักเรียนให้มีน้ำใจ เป็นธรรม ไม่ลำเอียงนั้น ตัวครูเองจะต้อง เป็นคนยุติธรรม ครูควรจะได้บอกนักเรียน เสียตั้งแต่แรกว่าครู จะมีวิธีการ เก็บคะแนนอย่างไร จะให้นักเรียนปฏิบัติอย่างไร วางกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวแล้ว ปฏิบัติตามนั้น เมื่อมีการแข่งขันทางคณิตศาสตร์ ก็ฝึกให้นัก เรียน เป็นผู้ตัดสินให้คะแนนบ้าง

10. ความเป็นผู้ศึกษามาก ครูคณิตศาสตร์ที่ดีไม่ควรยึดตำราแบบ เรียน เพียง เล่ม เดียวประกอบการสอน ควรจะศึกษาจากหลาย ๆ เล่ม ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้นัก เรียน รู้จักค้นคว้าหาความรู้ เพิ่มเติมโดยครูอาจจะ เป็นผู้ช่วยชี้แนะแนวทางให้

จากข้อความที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูคณิตศาสตร์สามารถสอดแทรกจริยธรรม ได้ทุกเนื้อหา อาจจะสอดแทรกลงไป ในใจทฤษฎีหาหรือสอดแทรกในกิจกรรมการสอน โดยครู จะต้อง เลือกจริยธรรมให้เหมาะสมกับกิจกรรมการสอน เช่น ถ้าครูสอนโดยใช้ เอกสารแนะแนว ทางชุดการสอนรายบุคคล การ เรียน เป็นคณะใช้วิธีสอนแบบโครงการหรือมอบหมายงาน ครูก็ สามารถจะสอดแทรกจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความขยัน หมั่น เพียร ถ้าใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา แบบอธิบายแสดง เหตุผล หรือแบบอภิปราย ครูก็สามารถ สอดแทรกจริยธรรมในด้านความ เป็นผู้มี เหตุผล เป็นคน แต่อย่างไรก็ตามในวิธีการสอนแต่ละ วิธีครูสามารถที่จะสอดแทรกจริยธรรมได้หลาย ๆ ด้าน โดยการจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมให้ ผสมกลมกลืนกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมในการ เรียน การสอนคณิตศาสตร์ ยังไม่มีผู้วิจัยมาก่อน แต่ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในสาขาวิชาอื่น ๆ ดังนี้

อรพินธ์ นาคประดิษฐ์ (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรมแห่งพล เมืองดี" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดยะลา จำนวน 295 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามวัดคุณธรรมแห่งพล เมืองดีและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณธรรมแห่งพล เมืองดีของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ความสัมพันธ์ เป็นทางลบแต่ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุเชษฐ์ มาเทิ้ม (2519) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของการ เป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาการจริยธรรมของเยาวชน" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 จำนวน 300 คน โดยแบ่ง เป็นกลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 4 ประเภท คือ แบบสอบถามวัดจริยธรรม แบบสอบถามวัดคุณค่าของรางวัล แบบสอบถามวัดความวิตกกังวลในการเล่น เกมแบบสอบถามวัดการจัดกระทำกับตัวแปรอิสระและอุปกรณ์การเล่น เกม ผู้วิจัยกำหนดให้กลุ่มทดลองได้เห็นตัวแบบประเภทอื่นอายุผู้อื่นหรือประเภทละอายุใจตนเอง และให้เห็นตัวแบบแต่ละประเภทแสดงอารมณ์ดีใจหรือเสียใจต่อการที่ตนมิได้โกงในการเล่น เกม ส่วนกลุ่มควบคุมมีโอกาสได้เล่นเกม แต่ไม่ได้เห็นตัวแบบและการแสดงอารมณ์ของตัวแบบ หลังจากการเล่น เกมแล้วผู้ถูกทดลองทั้งหมดถูกวัดความวิตกกังวลในขณะที่ เล่น เกมและการ เห็นคุณค่าของรางวัล ผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงและผู้ที่ไม่ได้เห็นตัวแบบ เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมโกงการ โกงมากที่สุด ส่วนระดับจริยธรรมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียวที่ ไม่สามารถ ใช้ทำนายพฤติกรรมโกงของบุคคลได้อย่างแม่นยำ แต่ก็ยังมีความสำคัญมาก เพราะ เป็น เครื่องชี้บอกว่าถ้ามีตัวแบบดีแล้ว ผู้ที่จะรับรู้และเลียนแบบมากที่สุดคือผู้ที่มีระดับจริยธรรมสูง ส่วนผู้ที่มีระดับจริยธรรมต่ำนั้นมีการ เลียนแบบน้อยกว่า และจะเลียนแบบผู้กระทำดีก็ต่อ เมื่อตัวแบบนั้นมีลักษณะจูงใจให้น่า เลียนแบบมาก เป็นพิเศษเท่านั้น

ยุทธพร จุนเจืองาน (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคกลาง" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน 6 จังหวัดภาคกลางยกเว้นกรุงเทพมหานคร จำนวน 640 คน เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสร้างสถานการณ์เร่งเร้าที่มีความหมายคือผู้สอบ (Projective Technique) เพื่อสำรวจพฤติกรรมจริยธรรม 10 คุณลักษณะคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูทดแทน ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัดและการออมทรัพย์ ความยุติธรรมและความอดทน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนที่อยู่ในสภาพน่าพอใจมีอยู่ 4 คุณลักษณะคือ การประหยัดและออมทรัพย์ ความเสียสละ ความกตัญญูทดแทนและความมีเหตุผล

วิระวรรณ อามระดิษฐ์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 445 คน จาก 6 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแบบมาตราประเมินค่า จำนวน 100 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม 10 ประการคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูทดแทน ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดทน การประหยัดและการเคารพอาวุโส อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และพบว่านักเรียนที่มีคามารคามิฐานะทาง เศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัยและการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน

พรพิมล สันติรัญภาค (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 517 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสร้างสถานการณ์เร่งเร้าที่มีความหมายของผู้สอบ เพื่อสำรวจพฤติกรรมจริยธรรม 10 คุณลักษณะ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูทดแทน ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัดและออมทรัพย์ ความยุติธรรมและความอดทน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในสภาพน่าพอใจ 3 คุณลักษณะ คือ ความเสียสละ การประหยัดและออมทรัพย์ และความกตัญญูทดแทน

สมโชค พูลนวม (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรู้สึกรับผิดชอบ" กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 886 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามความซื่อสัตย์ และความรู้สึกรับผิดชอบ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงได้คะแนนความซื่อสัตย์และคะแนนความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิวัฒน์ อัสวาณิช (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย" กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 856 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบความซื่อสัตย์และแบบทดสอบวินัยในตนเอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีวินัยในตนเองและความซื่อสัตย์สูงกว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วรัญญา เวโรจน์ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปฏิบัติการจริยธรรมของนักเรียนครูและผู้ปกครองต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่น" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูและผู้ปกครองจากกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งสิ้น 2,834 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างและมาตรวัดปฏิบัติการจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ครูและผู้ปกครองจะมีปฏิบัติการจริยธรรมทางบวกแน่ ๆ และจะไม่มีปฏิบัติการในทางลบแน่ ๆ ต่อพฤติกรรม 16 พฤติกรรม คือ ความขยันหมั่นเพียร ความรู้สึกตัวไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเอง การปรับปรุงตนเอง การรักษาสุขภาพ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การสำรวจตนเอง ความละเอียดใจ การตั้งมาตรฐานตนเอง ความพอใจในตนเอง ความระงับความอยาก การให้รางวัลตนเอง การปลอบใจตนเอง ความรู้สึกผิด การลงโทษตนเอง

อภิญา จันทร์เจนจบ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครู และผู้ปกครองจากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,888 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม เกี่ยวกับรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง และมาตรวัดความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคม ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมสังคมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจว่าพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรอย่างมากต่อการบำเพ็ญประโยชน์ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การแสดงความกตัญญูแก่การกระทำนั้นจะยากลำบาก การคำนึงถึงความอาวุโส การให้อภัย การให้ร้ายป้ายสี การเบียดเบียนผู้อื่น การอิจฉาริษยา การผิดจริยธรรมทางเพศของหญิง การไม่รักษาระเบียบวินัยและการซุกซน

วิเชียร พงษ์ประเสริฐ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร" กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 450 คน จาก 10 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมทั้ง 7 คุณลักษณะ คือ การรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดสาหัส ความยุติธรรม และความมีเหตุผลอยู่ในระดับที่พึงประสงค์ นักเรียนชายและหญิงมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมทุกคุณลักษณะแตกต่างกัน นักเรียนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองต่างกันมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมทุกคุณลักษณะไม่แตกต่างกัน

ปณิธาน นุ่มศิริ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การนำเสนอโปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นหัวหน้าหมวดภาษาไทยและครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 317 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ครูภาษาไทยควรสอดแทรกจริยธรรมด้วยวิธีการปลูกฝังโดยการ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประพฤติกฎปฏิบัติ เพื่อแสดงถึงความเป็นผู้มีจริยธรรมอยู่เสมอ ๆ เช่น ให้นักเรียนประหยัคน้ำ ไฟ รักษาความสะอาดของห้องเรียนและ

โรงเรียน และควรสอดคล้องกับจริยธรรมตามสภาพการณ์โดยครูยกย่องชมเชยและประกาศความดี
 ความสามารถของนักเรียนที่มีความประพฤติดีแก่กายเรียบร้อย และในการตรวจ คัดเลือก
 ให้คะแนนต่าง ๆ ครูต้องกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้า และกระทำอย่างยุติธรรม นอกจากนี้ หัวข้อ
 ที่ควรนำมาสอดคล้องกับจริยธรรมอยู่ในระดับมากคือ ความซื่อสัตย์สุจริตและความกตัญญูต่

ถนอม เลขาพันธ์ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม
 ของนักเรียนตามการรับรู้ของครูคณิตศาสตร์และของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
 คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตการศึกษา 3" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็น
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2531 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
 เขตการศึกษา 3 จำนวน 464 คน ตัวอย่างประชากรครูคณิตศาสตร์ เลือกจากครูคณิตศาสตร์
 ซึ่งสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 คน ตัวอย่างประชากรผู้ปกครองเลือกผู้ปกครอง
 ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เลือกกลุ่ม เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียน
 ได้ตัวอย่างประชากรผู้ปกครองทั้งสิ้น 464 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบเก็บคะแนน
 จริยธรรมของนักเรียนตามการรับรู้ของครูคณิตศาสตร์ แบบสอบถามจริยธรรมของนักเรียนตาม
 การรับรู้ของผู้ปกครอง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (ค 012)
 ซึ่งมีค่าความเที่ยง 0.81 ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมของนักเรียนตามการรับรู้ของครูคณิตศาสตร์
 กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01
 และจริยธรรมของนักเรียนตามการรับรู้ของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์
 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากงานวิจัยในประเทศที่กล่าวแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า จริยธรรมที่จำเป็นจะต้องสร้าง
 เสริมและปลูกฝังให้กับนักเรียนและเยาวชนไทย ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต
 ความมีเหตุผล ความกตัญญูต่ ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด ความอดสาหะ
 ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียรและความมีระเบียบวินัย ความอดทน เคารพอาวุโส ความรู้
 สึกตัวไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเอง ความละเอียดใจ

งานวิจัยต่างประเทศ

Hilton (1978) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการตัดสินใจทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กับระดับความเชื่อถือว่าระหว่างบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และสติปัญญา" ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนเกรด 11 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคนเวอร์ จำนวน 195 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ The Defining Issues Test (Rest, 1974), The Interpersonal Trust Scale (Potter, 1972) และสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลสำมะโนประชากรซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อ ที่อยู่ อาชีพ และรายได้ การศึกษาของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง แล้วนำมาคิดเป็นคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง ใช้ข้อมูลจากระเบียนสะสมมาวัดคะแนนของระดับสติปัญญาของนักเรียนแต่ละคน การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมและตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรคือ ความเชื่อระหว่างบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และระดับสติปัญญา ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายผลในการตัดสินใจทางจริยธรรมได้ดีที่สุด ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมและตัวแปรอิสระเกี่ยวกับระดับสติปัญญา มีสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมกับตัวแปรอิสระคือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตัวแปรอิสระทั้ง 2 คือ ระดับสติปัญญาและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถทำนายตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมกับตัวแปรอิสระเกี่ยวกับความเชื่อระหว่างบุคคล มีสหสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างตัวแปรอิสระเกี่ยวกับระดับสติปัญญา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และตัวแปรอิสระเกี่ยวกับระดับสติปัญญากับความเชื่อระหว่างบุคคล

Osakwe (1981) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาจริยธรรม : ทักษะการอภิปรายสำหรับประสบการณ์เบื้องต้น โดยใช้รูปแบบพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในไนจีเรีย)" การวิจัยครั้งนี้ต้องการเสนอพัฒนาการของหลักสูตรการสอนของครูโดยมีแบบอย่างพัฒนาการของโคลเบอร์ก ซึ่งกล่าวว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดขึ้นทีละขั้นในโครงสร้างทั้ง 6 เป็นลำดับ อันเป็นผลจากปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทุกคนจะผ่านขั้นต่าง ๆ โดยไม่มีใครกระโดดข้ามขั้น แต่ว่าก้าวช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

การแก้ปัญหาทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะ เปลี่ยนจริยธรรมชั้นหนึ่งไปยัง อีกชั้นหนึ่ง ในการนี้อาจช่วยได้โดยการชี้แจงอภิปราย ซึ่งต้องมีการนำเรื่องแต่ละเรื่องที่จะช่วย ในการพัฒนาของโคลเบอร์กนำไปสู่สถานการณ์ที่ขัดแย้งสภาพการณ์เช่นนี้ ครูในฐานะผู้นำต้องรู้ ทักษะการชี้แจงอันประกอบด้วยความสามารถที่จะรู้ว่าคำตัดสินนั้นอยู่ในชั้นใด ความสามารถในการ กระตุ้นให้ไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น

วิธีการที่ใช้เป็นแบบประเมินผลซึ่ง 1. เตรียมเนื้อหาในหลักสูตร 2. ทดลองกับ กลุ่มครู 3. ปรับปรุงผลและนำไปใช้ในที่สุด จุดมุ่งหมายของการทดลองนี้เพื่อประเมินว่า ขอบเขตใดในหลักสูตรที่จะช่วย เสริมการสอนข้างต้น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นแบบ ปรับปรุงของเรสต์ (Rest's Defining Issues Test) ใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรครู ที่เข้าร่วมประชุมฝึกอบรม ผลการวิจัยพบว่า ครูสามารถเรียนรู้การตัดสินใจทางจริยธรรมได้ มากกว่า 75 เปอร์เซ็นต์

Longobardi (1982) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของการฝึกอบรมครู ที่มีต่อการพัฒนา การทางจริยธรรมของนักเรียน" การวิจัยในครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นครูซึ่งทำการสอน อยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลเล็ก ๆ ทางตะวันตกของบอสตัน ครูเหล่านี้ได้ผ่าน การฝึกทั้งในด้านเทคนิค การนำการอภิปรายทางจริยธรรมและยังได้ เข้าร่วมในการอภิปราย ทางจริยธรรมที่ยาก ๆ เพื่อส่งเสริมและยกระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมในตนเองของครู เหล่านั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามคือ The Defining Issues Test ให้ครูและนักเรียนตอบทั้ง ก่อนและหลังกระบวนการ และใช้แบบสอบถามเดียวกันนี้กับครูอีกกลุ่มในกลุ่มควบคุมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ ด้านพัฒนาการทางจริยธรรมมาก่อนเลย โดยให้ครูและนักเรียนตอบก่อนและหลังกระบวนการ เช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งกลุ่มครูที่เคยมีประสบการณ์และกลุ่มควบคุมมีระดับขั้นของการพัฒนา ทางจริยธรรมดีขึ้น แต่เมื่อนำทั้ง 2 กลุ่มมา เปรียบเทียบกันแล้วปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่าง มีนัยสำคัญ ผู้วิจัยสรุปว่า การให้การอบรมครูยังไม่เพียงพอ ผู้วิจัยคิดว่าครูแต่ละคนแม้จะรู้ และเข้าใจในสถานการณ์ยาก ๆ นั้นก็ตาม แต่ก็อาจมีปฏิกิริยาแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ของเขา ครูอาจจะยังไม่เข้าใจสถานการณ์ที่ยากนั้นจริง จนกว่าเขาจะมีประสบการณ์ด้วย ตนเอง

Lewis (1982) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรม และพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของเด็กพิเศษ" โดยพิจารณาจากตัวแปร ด้านเพศ ฐานะ เศรษฐกิจสังคม และอายุ โดยศึกษาความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางจริยธรรมและความรู้ของนักเรียนที่มีความสามารถ ซึ่งแตกต่างกันในเรื่องของเพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและอายุ เครื่องมือที่ใช้การให้คะแนน "P" จาก The Defining Issues Test ส่วนคะแนนที่ให้เพื่อวัดพัฒนาการทางความรู้ใช้ของเพียเจท์ (Inventory of Piaget's Development Tasks) และใช้ Home Index เพื่อดูสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียน 120 คน เป็นชาย 60 คน หญิง 60 คน ซึ่งมาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาแถบชานเมืองและชนบท จากเกรด 10, 11 และ 12 การวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (3- Way Analysis of Variance) โดยใช้วิเคราะห์พัฒนาการทางจริยธรรม ทางความรู้ และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมรวมทั้งใช้ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลจากการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในพัฒนาการทางจริยธรรม ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถกับนักเรียนปกติ รวมทั้งพัฒนาการทางด้านความรู้ด้วย มีความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางด้านความรู้และจริยธรรม มีความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางด้านความรู้และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางพัฒนาการทางความรู้และจริยธรรม นักเรียนที่มีความสามารถมากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับนักเรียนปกติในเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

จากงานวิจัยข้างประ เทศสรุปได้ว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และมนุษย์จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมเกิดขึ้นทีละขั้นในโครงสร้างทั้งหมดของ Kohlberg ตามลำดับทุกคนจะผ่านขั้นต่าง ๆ โดยไม่กระโดดข้ามขั้นแต่ก้าวข้ามหรือเร็วขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน